

საპროექტო ტერიტორიის სახელოვნებათმცოდნეო-
ანალიტიკური კვლევა

ქ. თბილისი. მერაბ კოსტავას I შესახვევი №3

შ.პ.ს. საბურთალო

შემსრულებელი:

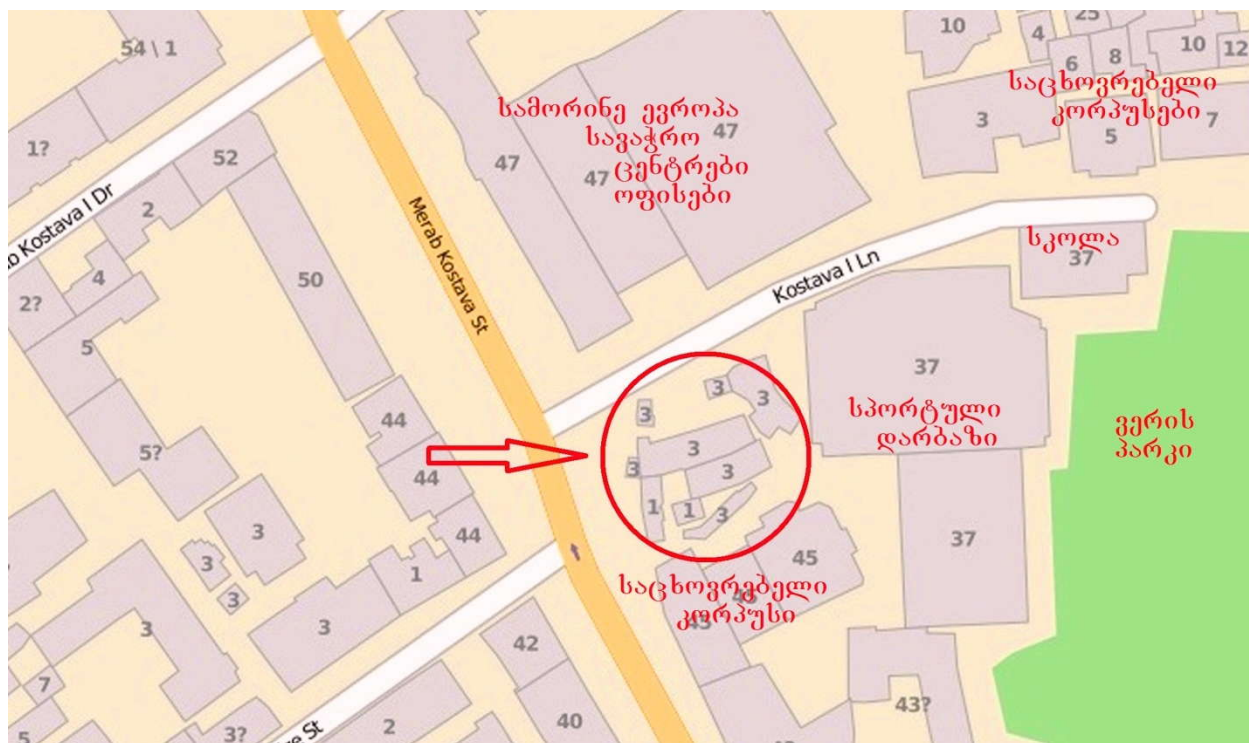
ხელოვნებათმცოდნე: მაია იზორია

თბილისი

2012

მდებარეობა

ახალმშენებარე ობიექტის საპროექტო ტერიტორია მდებარეობს **მტკვრის მარჯვენა სანაპიროს მთიანი ფერდის ზოლში**, მდინარის ზედა დონეზე პარალელურად განლაგებული ქალაქის მნიშვნელოვანი სატრანსპორტო არტერიის, **მერაბ კოსტავას** მაგისტრალის საწყისი მონაკვეთის მიმდებარე მიკროუბანში, რომელიც ისტორიულად **ვერეს უბანს**, ხოლო ადმონისტრაციულად **ძველი თბილისის გამგეობას, ვერის ზონას** ეკუთვნის. საპროექტო მიწის ნაკვეთი (1000კვ.მ) განთავსებულია ოდნავ დაქანებულ რელიეფზე გაყვანილი **მერაბ კოსტავას** მაგისტრალის კენტი ნუმერაციის მარჯვენა რიგისა და მისივე **I შესახვევის (№3)** დასაწყისის კუთხეში, მოვაკებულ ადგილას, რომლის ხედები ერთდროულად იშლება მთავარი ქუჩისა და პერპენდიკულარულად განვითარებული შესახვევის გასწვრივ. რთულ რელიეფზე განფენილი მიკროუბანის ვრცელი ტერიტორია დაკავალულია ურთიერთპარალელური ვიწრო გზების ქსელით.

მთიანი რელიეფის მაღალ ტერასაზე მდებარე **პეტრე მელიქიშვილის** (ყოფ. წყნეთის გზა), ქუჩიდან მიკროუბანისაკენ დაღმართად ჩაყვართ **შალვა ღამბაშიძის** (ყოფ. შეშის სახიდი-დროვოვოზნაია, წილკნის), **მერაბ კოსტავას I შესახვევისა** (ზედა ტოტი) და **იაკობ ნიკოლაძის** (ყოფ. დუშეთის) პერპენდიკულარულად გამავალ ქუჩებს, რომლებიც ზედაწელში იკვეთებიან პმელიქიშვილის პარალელური **გიორგი ქუჩიშვილის** (ყოფ. მატერიალური) ქუჩით. ქვედა ტერასაზე, **მ.კოსტავას** (ყოფ. დიდმის, რუსეთის, ოლღას, ლენინის

პროსპექტი) მაგისტრალის მეორე მხარეს, შ.ღამბაშიძის ქუჩისა და მ.კოსტავას 1 შესახვევის მონაკვეთში, მას პერპენდიკულარულად უერთდებოან **ლუარსაბ ბოცვაძის** ქუჩის მოკლე ტოტი და **მერაბ კოსტავას 1 შესახვევი** (სატიო/სატივეს, მორსაზიდის, ვერის), რომელიც თავდაპირველად, ეშვება ასფალტის საფარიანი სამანქანო გზით, ხოლო შემდეგ მკვეთრად უხვევს და ირიბად აღმართული მაღალი სახლით „იკეტება“, აქ სამანქანო გზა წყდება და სახლის ცოკოლის სართულის გავლით ქვეითად მოსიარულეები თავდაღმართით აგრძელებენ მოძრაობას. დღესდღეობით, მ.კოსტავას ქუჩა მტკვრის მარჯვენა სანაპიროსთან დამაკავშირებელ მნიშვნელოვან სატრანსპორტო არტერიას წარმოადგენს.

უბნის ამ მონაკვეთში XIX საუკუნის დასასრულისა და XX საუკუნის დასაწყისის ისტორიულ ნაგებობებთან (საცხოვრებელ სახლებთან) ერთად ჩართულია საბჭოთა პერიოდისა და ახლო წარსულში აღმართული მოცულობები.

საპროექტო ტერიტორია, რომლის ნაკვეთზეც დაწყებულია მჭიდროდ მიდგმული უსახური ქოხმასხების დემონტაჟი, ორივე მხრიდან (მ.კოსტავას №45,47) თანამედროვე მაღალი შენობებით იფარგლება. ისტორიული ნაგებობები მას უშუალოდ არ ემიჯნება. ძეგლები მდებარეობენ ქუჩის ამ ნაწილის საწყის და გმირთა მოედნისაკენ მოქცეულ მონაკვეთებზე. მარცხნივ განთავსებულია ისტორიული ნაგებობები №43,41,35,27, მარჯვენა მხარეს ყოფ. აბრეშუმის საქსოვი ფაბრიკა დამისამართებულია №69-ით. მ.კოსტავას I ჩიხის მოპირდაპირე მხარეს

მარცხნივ დგანან სახლები №42,40,28, მარჯვნივ ერთადერთი ძეგლია, სახლი №54. მიკროუბნის დანარჩენი ისტორიული ნაგებობები მ.კოსტავასა და პმელიქიშვილის ქუჩებს შორის არსებულ ძლიერ დაქანებული ფერდობის სივრცეშია მიმოფანტული.

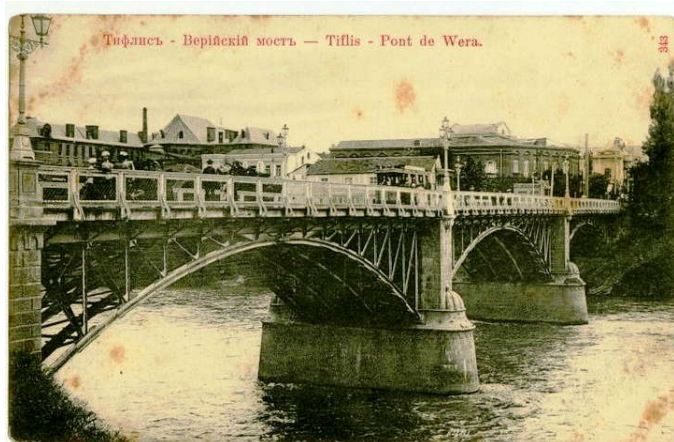
უბნის ისტორიულ-ურბანული განვითარება

საპროექტო ტერიტორია მოქცეულია მტკვრის მარჯვენა სანაპიროს დაქანებულ ფერდობზე, ისტორიული ვერეს უბნის ქვედა წელში ე.წ. ქვედა ვერეზე. უბანი ვერე ამჟამად ცნობილია როგორც ვერა, რაც სათავეს იღებს ამავე დასახელების მდინარე ვერედან (ადრე სკვირეთი-სკორეთი ერქვა). წერილობით წყაროებში მოხსენიებული სოფ. ვერე აზნაურ გაბაშვილების მამული ყოფილა. შუა საუკუნეებში, "წყნეთის გზის" (პმელიქიშვილის ქუჩა) ქვედა ხაზს, ახლანდელ მერაბ კოსტავას ქუჩას მიუყვებოდა დიდმის საქარავნო გზა. იგი XVIII-დან გახდა "რუსეთის გზა", ხოლო XIX ს-დან ოლღას ქუჩის სახელი

მიენიჭა. გმირთა მოედანზე გამავალ მის მონაკვეთს კი **ჯვრის ქუჩა** დაერქვა. ვერის ხიდსაც ჯვრის ხიდს ეძახდნენ, რაც უკავშირდება ყოფ. აბრეშუმის საქსოვი ფაბრიკის ტერიტორიაზე 1846 წელს აღმართულ თუჯის ჯვარს. იგი დადგეს ამ ადგილას გადაბრუნებული ეტლიდან რუსეთში მიმავალი ნიკოლოზ I-ის სასწაულებრივი გადარჩენის აღსანიშნავად. ჯვარი XX ს-ის 20-იან წლებში აიღეს, როდესაც მდ. ვერეზე ახალი ქვის ხიდი გადგეს, ქუჩა ხელოვნურად აამაღლეს და შეუერთეს საქართველოს სამხედრო გზას

880-იანი წლებიდან დაწყებული ვერის ტერიტორიის განაშენიანება საპროექტო ობიექტის მიკროუბანს არ შეეხო აქ გაშლილი სასაფლაოს გამო. XIX ს-ის 20-იან წლებში ლაგუნა ვერეს ადგილას მოწყობილი იყო ტიემისადგომი, რომელსაც **უუახლოვებოდით ვერის შესახვევით**. მიკროუბნის ამ ნაწილს ამიტომაც

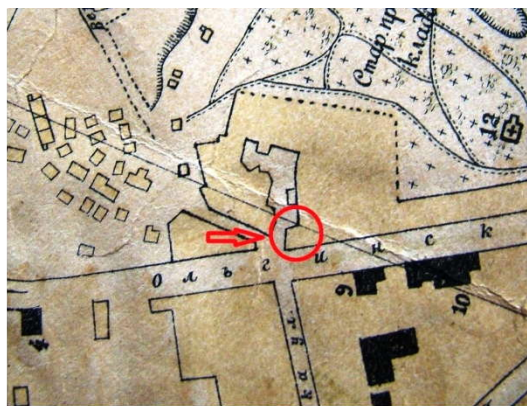
გიორგის ტაძარიც, რომელიც 1930-იან დაანგრიეს. **საპროექტო ობიექტის ნიშნულზე, ვერის შესახვევის კუთხეში ღამის გასათევი სახლი ფუნქციონირებდა**, ხოლო საპირისპირო მხარეს, შესახვევის მოპირდაპირე კუთხეში განლაგებულნი იყვნენ მსროლელთა ბატალიონის ყაზარმები. XIX ს-ის მიწურულიდან მთავარი ქუჩის განაშენიანებას საცხოვრებელი ნაგებობები ქმნიდნენ. გზის ქვედა მონაკვეთის ათვისება შედარებით გვიან, XX ს-ის 20-30-იანი წლებიდან იწყება.. საბჭოთა პერიოდში, 1921 წლიდან, ოლღას ქუჩას ლენინის პროსპექტი ეწოდა, 1989 წლიდან დღემდე კი მერაბ კოსტავას ქუჩაა.

ტფილისის რუქები - XIX ს-ის ბოლო მესამედის ტფილისის რუქებზე ვერის უბანი მოქცეულია ქალაქგარეთ.

ეძახდნენ სატიოს, ხოლო მისასვლელ გზას **სატივე/სატიოს შესახვევს**. ვინაიდან აქედან მორებს ეზიდებოდნენ მას მოგვიანებით, **მორსახიდის შესახვევი** ეწოდა. ამის შემდეგ გახდა ვერის შესახვევი, დღეს კი **მკობტავას I შესახვევია**. სასაფლაოს საზღვრებში, XII ს-ის ლურჯი მონასტრისა და XVIII ს-ის იოანე ღვთისმეტყველის რუსული ეკლესიის გარდა იდგა წმინდა

წლებში სასაფლაოს გადატანისას

1907 და 1913 წლების ტფილისის

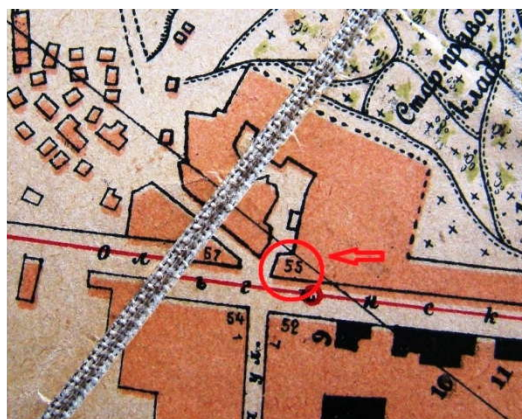
ოდებულის (ღურჯი მონასტერი) ეკლესიები. ორივე რუკაზე საკვლევი ობიექტის ადგილას №55-ით აღნიშნულია ღამის გასათევი სახლი, მოპირდაპირე

შენობები დანომრილია განმარტების გარეშე. ობიექტი კვლავ №55-ია. ახლანდელი მ.კოსტავას, ოლღას ქუჩის მონაკვეთი ლენინის პროსპექტის სახელითაა გატანილი.

გეგმებზე მიკროუბანი ადმინისტრაციულად შეყვანილია პოლიციის I განყოფილებაში. გაჩნდა ვერის სასაფლაო. 1907 წლის რუკაზე №12-ით დატანილია წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია, №14-ით იოანე

ღვთისმეცველის რუსული და ანდრია პირველწ

მხარეს №57-ით ყაზარმები. მთავარი ქუჩა ოლღას სახელობისაა, შესახვევის სახელწოდება მითითებული არ არის. 1907 წლის გეგმაზე საკვლევი ობიექტის პირდაპირ, ოლღას ქუჩის პერიმეტრზე №10-ით აღნიშნულია სამხედრო საოლქო სასამართლოს შენობა.

საბჭოთა პერიოდის 1924 წლის ქალაქის გეგმაზე მხოლოდ ქუჩებია აღნიშნული,

ობიექტი კვლავ №55-ია. ახლანდელი მ.კოსტავას, ოლღას ქუჩის მონაკვეთი ლენინის პროსპექტის სახელითაა გატანილი.

საპროექტო ტერიტორიის არსებული განაშენიანება

მ.კოსტავას შესახვევის ასგალტის საფარით მოგებული ვიწრო ქუჩის არქიტექტურულ-მხატვრულ სახეს აყალიბებს სტილისტურად მრავალფეროვანი, განსხვავებული სიმაღლის მჭიდროდ მიჯრილი ნაგებობათა განაშენიანება, რომელთა რიგი წითელ ზოლს არ იცავს და, ქუჩის კონტურების სისწორეს არღვევს. სხვადასხვა დროისა და სტილის საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობები განთავსებულია შესახვევის დასაწყისში.

დღესდღეობით ახალმშენებლობა დაგეგმილია საპროექტო ტერიტორიაზე განხორციელებული ამორტიზებული ქოხმახების დემონტაჟის ადგილას. საპროექტო ტერიტორიას მარჯვნიდან უახლოვდება მ.კოსტავას ქუჩის სიღრმეში წამოჭიმული ბოლო ათწლეულის მაღლივი საცხოვრებელი კორპუსი. მარცხივ

დგას ჰორიზონტალურად განვითარებული მძიმე, მასიური, ეკლექტური ფასადის

მქონე 1970-იანი წლების ფუნქციონალიზმის სტილით გადაწყვეტილი ყოფ. ტექნიკური ბიბლიოთეკის, ამჟამად სამორინე "ვეროპას" მრავალსართულიაში (7) კომპლექსი., რომლის მარჯვენა ფრთას

შესახვევში აგრძელებს ბოლო ათწლეულში გაშენებული საცხოვრებელი კორპუსების კვარტალი. საპროექტო ობიექტს შესახვევის მხარეს ემიჯნება გასული საუკუნის შუახანებში აგებული კეკელიძის სახ. სპორტული (კალათბურთის) დარბაზის მოცულობა, ცოკოლის ყრუ სართულითა და ფართო ლიობებით დანაწევრებული დამაგვირგვინებელი სართულით.. მასთან სტილიტურად ახლოა გვერდიგვერდ აღმართული 3 დონიანი სკოლის შენობა. შენობების არასწორი კონფიგურაციით განლაგება სიღრმეში გადის ამავე ტერასაზე გაშლილ ვერის ტყე-პარკის მწვანე საფარში. მის გასწვრივ, შესახვევის გზა თავდაღმართით ეშვება და მოძრაობას აგრძელებს საცხოვრებელი კორპუსის ქვედა გასასვლელის გავლით გასული საუკუნის შუახანების თბილწყალის ორფრთიანი შენობისაკენ, საიდანაც შესაძლებელია საწყლოსნო კომპლექსის ტერიტორიაზე გასვლა.

დასკვნა და რეკომენდაციები

მიკროუბნის არქიტექტურულ-მხატვრული სახის ძირითადი მახასიათებლები XX საუკუნის დასაწყისში ჩამოყალიბდა, როდესაც ევროპული და ნაციონალური ელემენტების სინთეზირებით ნაგებმა 2-3 სართულიანმა სახლებმა აითვისეს ტერიტორიის დიდი ნაწილი. ქუჩის განაშენიანების სტილისტური მრავალფეროვნება საბჭოთა პერიოდში აღმართულმა საზოგადოებრივმა შენობებმა განაპირობეს, რომელთა მხატვრულ გადაწყვეტას ფსევდოეროვნული, კლასიციზტური და რენესანსული მოტივების თანაარსებობით მიღწეული ეკლექტურობა ახასიათებს და მიზნად ისახავს ადაპტირებული სტრუქტურის საფასადო სახის შექმნას. ისტორიულ განაშენიანებასთან სინთეზირებისათვის აგრეთვე გამოყენებულია შენობათა პროპორციული შეფარდება.

XX საუკუნის მანძილზე მიკროუბნის ისტორიულ განაშენიანებას არაერთგზის შეეხო რეკონსტრუქცია. თავდაპირველად, **1930-იანი წლების თბილისის გენგეგმით** გათვალისწინებული სამუშაოებით ვერის ძველი სასაფლაოს ადგილას გაშენდა ტყე-პარკი საზაფხულო თეატრით. **1950-იანი წლების რეკონსტრუქციის დროს** ქუჩის პერიმეტრზე აიგო სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კლასიციზტური სტილით შესრულებული მაღალი პომპეზური შენობა. **1970-იან წლებში რეკონსტრუქციისას** მ.კოსტავასა და პ.მელიქიშვილის გადაკვეთის ადგილას მოედნის სახით ჩამოყალიბდა სატრანსპორტო კვანძი, სადაც აღიმართა ფილარმონიის მაშტაბური მოცულობა (არქ. ი.ჩხენკელი, შ.გაზაშვილი, 1971წ.). ვერის ბაღში აშენდა შახმატის სასახლე (არქ. დაღეჟის-მესხიშვილი, გ.ღუდუშაური, 1973წ.), ტექნიკური ბიბლიოთეკის მაღლივი ნაგებობა (საქ.მშენი, 1975წ.) მიკროუბნის განაპირას, მტკვრის სანაპიროზე ფუნქციონირება დაიწყო "ლაგუნა ვერემ" (არქ.შ.ყავლაშვილი, რ.კიკნაძე, 1978წ.), მიკროუბნის თანამედროვე სახის ჩამოყალიბება დაასრულა მოგვიანებით გადებულმა ვერის ახალმა ქვის ხიდმა. **XXI საუკუნის დასაწყისიდან აქ მხოლოდ მრავალსართულიანი საცხოვრებელი კორპუსები** შენდება, რომლებიც კონტრასტულად იკითხებიან შესახვევის დასაწყისში მდებარე ქოხმახების ფონზე. ყოველივე ამან მოითხოვა საპროექტო ტერიტორიაზე არსებული ამორტიზებული უსახური ნაგებობების აღება.

ეს ადგილი წარმოადგენს თბილისის საზოგადოებრივი ცენტრის ტერიტორიას, სადაც ძველთაგანვე გადიოდა მნიშვნელოვანი სატრანსპორტო არტერია. ამიტომ ქუჩის ისტორიულ განაშენიანებაში ახალმშენებარე ობიექტის სტრუქტურის გაჩენამ არ უნდა გამიიწვიოს არსებული ხედის მხატვრულ-არქიტექტურული სახის მკვეთრი ცვლილება და არ უნდა დაარღვიოს ჩამოყალიბებული განაშენიანების ერთიანი მასშტაბი.

1 ახალი მოცულობის დაპროექტებისას გასათვალისწინებელია ძველი გეგმარებითი სტრუქტურა და ქუჩის კონტურები.

- 2 სართულიანობა არ უნდა აცდეს ქუჩის პერიმეტრზე დომინირებულ სამორინე „ვეროპას“ შენობის სიმაღლეს.
- 3 მნიშვნელოვანია ახალი შენობის საფასადო ხედების გათვალისწინება როგორც მ.კოსტავას ქუჩის, ასევე მისივე შესახვევის მხრიდან;
- 4 ფასადების გადაწყვეტისას უნდა მოხდეს ქუჩის არქიტექტურაში წარმოდგენილი რომელიმე ისტორიული სტილის, ან სტილთა ტრანსფორმაცია-მოდერნიზაცია და თანამედროვე კომპოზიციურ სტრუქტურაში ორგანული შეკავშირება, რაც ისტორიულ ნაგებობებთან ახალი მოცულობის ჰარმონიაში მოყვანას განაპირობებს.
- 5 შესახვევის სივრცეში არსებული ძველი გეგმარებითი სტრუქტურა ახალი მოცულობის მდებარეობასაც მთავარი ქუჩის სიღრმეში განაპირობებს. ამიტომ განსაკუთრებული აქცენტი უნდა გაკეთდეს მ.კოსტავას ქუჩისაკენ მიბრუნებული ფასადისა და მისი მიმდებარე მიწის ზოლის მწვანე საფარით მოწყობას.
- 6 ახალი მოცულობა შეიძლება აღდგეს გასულ საუკუნეებში ამ ადგილას არსებული სასტუმროს ფუნქციით

ხელოვნებათმცოდნე:

მაია იზორია